

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Ottlik László: A társadalomtudomány filozófiája. Budapest (A M. Filozófiai Társ. kiadása.) 1926, 8° 228 l.

Erősen egyéni nézőpontból írt, színes, eleven stílusú könyv, melynek különösen második része szélesebb körök érdeklődésére is számot tarthat. — Szerző bírálat tárgyává téve a Comte-féle, a biológiai, a fizikai és lélektani szociológiákat, arra a megállapításra jut, hogy a természettudományok kategóriái és módszerei alkalmatlanok a társadalomtan céljaira. A társadalom a szellem világához tartozik, tehát szellemtudományi alapvetésre van szüksége. A szociológia tehát szellemtudomány: a szellemi hatalom érvényesülésének feltételeit és módozatait tárgyalja. A társadalom interszubjektíve közösen elismert hatalmak tekintélyén alapuló, fegyvelmezett összetartozás, mely kooperációban nyilvánul. A társadalmi kapcsolat annál erősebb, minél inkább fűzi össze tagjait ama közös meggyőződés, hogy bizonyos normákat követni kell. A továbbiakban a társadalomtan „materialis idealtypus“-át keresve, a könyv első részében nyert formális társadalomfogalom tapasztalati kitöltésére törekszik, a társadalomtan fogalmi szerkezetének alaprajzát mutatva be, itt foglalkozik az állam, a nemzet, a nemzetközi viszonylatok, a civilizáció és kultúra, a fejlődés és hanyatlás stb. problémáival. S végül a záró fejezetekben a társadalomtan helyét jelöli meg a tudományok rendszerében. — E gazdag tartalmú, sokszor mértéken túl polemikus mű fogatkozásaira a szakkritika hivatott rámutatni. Annyi kétségtelen, hogy íróiának filozófiai és szociológiai képzettsége, művészi gondolat-formáló készsége előkelő helyzet biztosít a háború utáni fiatal tudósgeneráció tagjai között. Ottlik-tól joggal vár, különösen könyve második részében érvényesítő képességei tudatos kifejtése esetén, az államszociológiai és politikai irodalom terén értékes munkákat a magyar tudományos világ.

i. y.

Kárpáti Aurél: A nyolcadik pohár. Regény. Budapest é. n. 8° 192 l. — Az ízlésesen kiállított kötethez a kiadó — régi szokás szerint — néhány sornyi ismertetést is mellékel. Kritika helyett álljon itt ez az önismeretetés: „Kárpáti Aurél már nem egy sikert aratott finom, meleg, mindig valami új problémát fölcsilantó regényeivel. Új regénye „A nyolcadik pohár“ is e líraiilag átfűtött, kulturált megdolgozású munkák közül való s problémája, bármilyen egyszerűnek látszik, mégis az emberi sors egyik legtitkosabb, legmélyebben fekvő mozzatgárára mutat rá. A véletlen regénye ez a könyv, azé a véletlené, mely tulajdonképpen végzet. Egy pohár sörrel többet iszik a szokottnál az öreg Spilák Fausztin s ez a nyolcadik pohár forgatja egy család sorsát évtizedeken keresztül, a feljlesztésszerűségig. Kárpáti Aurél nemes finomságú művészete csaknem észrevétlenül mélyíti el a véletlen pohár szerepét a család jellemének erkölcsének lassú átalakításában s a kicsiny magból a regény folyamán megrázó, hatalmas végzet-dramát növeszt. A régi Pest különös embereinek rajza, a pompásan vezetett mese és a finoman cizellált stílus érdekes és vonzó olvasmánnyá teszi Kárpáti Aurél új munkáját“.

Négyesy László: Irodalmi valutarontás. (Reális és túlcspangó Ady-kultusz.) Levélváltás Hegedűs Loránttal. Budapest 1927, 8° 16 l. Ára 1 pengő. — „Ha Ady-kultuszt akartok csinálni: csináljatok reális Ady-kultuszt. Mutassátok ki Adynak igazi esztétikai értékeit: ezzel hasznos és szükséges dolgot végeztek“.

Cselötei Lajos: *A stravitza pohár*. Dráma négy felvonásban. A szerző tulajdona. Budapest 1927, 8° 51 l. — A sületlen és bosszantóan naiv drámának negyedik felvonása a harcias szerző utasítása értelmében, a következő eseményeket hozza elénk: „A rigómezei csatatéren heves éjjeli harc, a törökök és Lázár balszárnyának magyar-bosnyák-bolgár csapatai között. Lázár jobbszárnyának szerb csapatai Bramkovic árulása folytán a törököknek megadják magukat. Lázár középserege jobbról oldalról és hátról török támadást kap: szétszóródik. Lázár halálos sebbel török fogságba kerül. A Lázár-balszárny Gara Miklóssal és Vlatkovic Vlatkával a török túlerő elől visszavonul . . . Amíg ezek a háttérben történnek, az előtérben Murad sátorában Murad és Olivera isszák az estebé utáni kávéjukat“. A felvonásvég még nagyobb szenzációkkal szolgál. „Olivera és Kobi-

Iovics néhányszor felbukkannak a Sitnica-hullámokban, azután íúlnak és meghalnak“. A ianicsárok három fölkiáltóiellel jaigatnak. Az orvosok „elmentükben Muradra lemondóan intenek“. Lemondóan iníthetnek a szerzőre is, akinek irni-akarása gyógyíthatatlan betegség.

Protestáns Tanügyi Szemle. Szerk. Borsos Károly és Szelényi Ödön. 1927 ápr.—mái. (Mezőtúr).

Angyali üdvözlét címen Keleti Arthur verseinek újabb gyűjteményes kiadása jelenik meg ez év május havában a legtökéletesebb tipographiai kiállításban, merített papíroson 500 számozott példányban régi olasz fametszetű díszekkel az Amicus kiadásában. Budapest é. n. 2° 4 l. — Az előfizetési fölhívás közli a Keleti Arthur verseiről megjelent kritikák rövid kivonatát. „A legtisztább érzések, az igazi jószág forrása fakad e versekben. Köszönjük: jól esik merítenünk s innunk belőle“. (Prohászka Ottokár leveléből. 1916. máj. 31.)

Kovács Mária Olga: Hugo von Hofmannsthal drámái művészete. Szeged. 1927. 8° 32 l. — Doktori értekezés.

Sokán Pál: *Túri Zsuzsi 3 kalapja és egyéb históriák.* Hódmezővásárhely. 1927. 12° 125 l. — Életmegfigyelésen alapuló rajz-novellák, abban a modorban, amit Tömörkényi óta joggal nevezhetni „szegedi stílus“-nak.

Dénes Gizella: *Csodálatos fazekas.* Regény. Pécs. Dunántúl kiadása é. n. 8° 176 l.

Magyar Irodalmi Lexikon. Főris Miklós és Tóth András közreműködésével szerk. Ványi Ferenc, átnézték Dézsi Lajos és Pintér Jenő. Budapest, é. n. [1926] 8° 880 l. — Művelt magyar embernek nélkülözhetlen segédeszköze a Studium lexikona, amely pontoság, megbízhatóság és tudományos apparátus szempontjából jóval fölülmúlja a Voinovich Géza védelme alatt álló, de fölületesen készült Révai-féle lexikont. Ady Endréről többek között a következőket írja a kitűnő irodalmi lexikon, amely méltó pária Vapereau vagy Krüger szótárainak: „Bizonyos, hogy a nyelvűltés óta alig volt irodalmi kérdés, mely a művelt magyarságot szenvedélyesebben foglalkoztatta volna mint az Ady-probléma. Ennek oka az Ady immár elismert költői tehetsége s az eddigi magyar irodalom kipróbált: hagyományaival való harcosszembelvezkedése mellett két mellékes körülményben keresendő. Az egyik az, hogy mindjárt első fellépésétől kezdve egy kisszámú írócsoport, az „Ady-hívek“, rajongó magasztalásaikkal a szemben állókat valóssággal provokálták az újabb, meg újabb támadásokra; a másik pedig az, hogy, bár Ady aktív politikával sohasem foglalkozott, első fellépése óta a magyar radikális politikai törekvések irodalmi képviselőiül és zászlóvivőjének tekintették. Erre a hiedelemre okot és alapot adott, hogy Ady versben és prózában ismételtlen állást foglalt hazája demokratikus átalakulása mellett s ez átalakulás érdekében néhány olyan politikai kérdés mellett exponálta magát, amelyek náunk eminenter a radikális párt követeléseit voltak a világháború előtt“.

Kovács Sándor: *Vigasztaló földi útra.* Kecskemét. 1927. 8° 52 l. — Itt-ott Ady hangján szóló, de nem jelentéktelen versek. Az előszóból: „Amikor parfüm és kultusz lett a hullaszag, éltető igazságot keresek a hazug városban“.

Kislegyházy Kálmán: *Hódolat.* Versek. Budapest 1927. 8° 48 l. — Vággyal, szerelemmel sikoltózó versek, formában sokféle, szavakat bőven öntő, feminin lélek megnyilatkozásai. Lesz-e hangja másra is, mint a „vagy-öröktűz“ és az „életreszketés“ megszólaltatására?

Az igaz Irodalom Megtűfoltatása s az silány és hivságos Komédiáknak Megbetsűltetése vagyis: A Szépreményű Goethe Úr befogatása az Könyvű Műzsa Kocsijába. Tragikus Bábszínházi Komédia Egy Felvonásban Mellvet Szerzett Keleti Arthur Költő s fába metszett rajzokkal tsinosított Fáy Dezső Mester. Buda-Pest. Az Amicus Költségin MCMXXVII. 12° 21 l. — A bibliofil könyvecskének címlapja minden kritikát fölöslegessé tesz.

Zolnai Sándor dr.: *Recurrans benuást okozó gümös beszűródés.* Budapest 1927. 8° 4 l.

Czimer Károly: *Kitől eredt Mátyás király feketé seregének elnevezése?* (Szeged és Halas szerepe a feketé sereg felosztatásában.) Szeged. 1926. 8° 30 l. — Polémia Tóth Zoltán akadémiai pályanyertes munkájával.

Dormándy László: *Sólyommadár.* Balassa Bálint regénye. Budapest. 1927. 8° 432 l.

Balla Antal: *A liberalizmus történelme, gazdasági és politikai tanításai*. Budapest, 1926, 8° 364 l. — Legközelebbi számunkban ismertetiük.

Szülők könyvtára. Gyakorlati tudnivalók a gyermekek neveléséről. Szerk. Imre Sándor. Budapest, é. n., 8°. — 1—3. sz. Imre Sándor: A családi nevelés főkérdései. Bevezetés a szülői gondolkodásba, 154 l. — 4. sz. Heim Pál: A gyermekek táplálkozása, 55 l. — 5. sz. Ifj. Imre József: A gyermekek szemének gondozása. Wein Zoltán: A füll, orr, torok bajai és gondozása. Poór Ferenc: A gyermek bőrének gondozása, 54 l.

Zolnai Sándor dr.: *A tüdőgümőkórnak karoyonnal való kezeléséről*. Budapest, 1926, 8° 4 l.

Magyar Írás, szerk. Raith Tivadar. 1927. évf. 4. sz. — „Terjedelemben és súlyban egyaránt imponáló verskötettel új költő lépett a közönség elé: Berczeli Anzelm Károly“.

Napsugár, szerk. Szépvízi Balás Béla. 1927. évf. ápr. — A „turáni“ szépirodalmat ápoló naiv füzet, botránvosam infantilis stílusban megírva. Hven sületlenségek olvashatók benne: „A kinyilatkoztatott nemzeti vallás, mit őseink magukkal hoztak Európába, egy nagy nemzetközi tömegsírban nyugszik“. „A magyar Égben magyar Istencsalád ül“. Egy női munkatárs írja: „Szégyel-nünk kell magunkat, mert minden férfi, aki házasság előtt áll, félve gondol rá“. Megtudjuk azt is, hogy „ma nem a szent tradíciók vezeték az országokat, hanem a nagyvárosok olyan hölgyei, akik minden en túl vannak“. Kikre gondol a cikkíró, de ősmagyarnevi Émese asszony? Ez a nyeregalatti irodalom még arra is vetemedék, hogy Pekár Gyulának — nar excellence nyugati kulturáú frónknak — összes műveit hirdeti a turáni könyvek között.

Szalay József: *Széchenyi emlékezete*. Szeged, 1927, 8° 15 l. — „Raita is beteljesedett az úitók, a forradalmárok sorsa; Pálmák vasárnapjával kezdődik s Feszítsd meg!-gel végződik“.

Szunyogh Farkas: *Tanyai emberek*. (Raizok a magyar tanyavilág-ból.) Előszót írta: Gesztelyi Nagy László, Kecskemét, 1927, 8° 78 l.

A *Láthatár*, szerk. Rubim László. 1927. évf. épr. — Az új folyóirat nyíltan a „nemzeti eszme“ ellen harcol és a pacifizmus nevében tiltakozik az ellen, hogy a Zrinyászt és a Zalan futását iskolai olvasmányul használják föl.

Hid, szerk. Csánády György. 1927. évf. 1. sz. — „Ez a folyóirat, melynek munkájához az elszakított magyarság irodalmi, művészeti és társadalmi életének kiválóságai is és új fiatal tehetségei adták a munkaerőt, a magyar szellemi integritás harcosa akar lenni“.

Katona—Szinyei: *Geschichte der ungarischen Literatur*. Sammlung Göschen, 1927, 12° 166 l.

Hans Jensen: *Geschichte der Schrift*. Mit 303 abbdungen. Hannover, 1925, 4° VIII. + 231 l. — Hatalmas monográfia az írás keletkezéséről, melyre talán fölösleges is fölhívni orientálistáink és ókori történészeink figyelmét. Ez a gyönyörű és valóban az „igazi tudományt“ élénk táró (v. ö. Széphalom 1927: 108) alapvető munka, amit a külföldi szakemberek nagy lelkesedéssel üdvözöltek, mindent feldolgoz, ami a világ írástörténetének fontos dokumentuma. Megkönnyíti az utána ívő kutató helyzetét, aki szinte tálat asztalhoz ülhet a szerző palotájában.
z. b.

Dr. Ladislaus Tóth: *Zwei Berichte des Wiener Nuntius Garampi über die Kirchlichen Verhältnisse um 1776*. Veröffentlichungen des ungarischen historischen Institutes in Rom. Budapest, 1926. — A füzet tulajdonképen különlenyomat a Römische Quartalschrift 1926. évfolyamából s szerzőiének, ki két év óta római levéltárakban és könyvtárakban dolgozik, alapos bibliografiai jártasságról és tudományos készségéről tanuskodik. Magyar szempontból különösen érdekes a második dokumentum, mely a magyar egyházi viszonyokat vázolja a XVIII. sz második felében.
i. f.

Dézi Lajos: *Magyar történeti tárgyú szépirodalom*. (= A M. Tört.-Tud. Kézíkönyve, szerk. Hóman Bálint.) Budapest, 1927, 8° 162 l. — Nagy erudició jellemzi ezt az alapvető forrásmunkát.

Pikler Blanka és dr. Braun Róbert: *Általános magyar könyvtárvizsgáló*. Budapest, 1927, 8° 806 l.

Filharmonia. A bajai Liszt Ferenc-kör értesítője. Szerk. Karig Emil. 1927. 4. sz.

Raith Tivadar: *Keleteurópa. Ismeretlen föld*. Budapest. A Magyar Írás-kiadása, 1927. 8° 32 l.

Corvina, Rivista di Scienze, lettere ed arti della Società Ungherese-Italiana. Matteo Corvino diretta del presidente Alberto Berzeviczy e dal segretario Tiberio Gerevich e Luigi Zambra. Budapest. 1926. 8° 200 l.

Magyar Katholikus Almanach, szerk. Zsemberv István. Budapest. 1927. 8° 818 l.

Erdélyi Szemle, szerk. György Lajos. 1927. 1. sz. (Cluj-Kolozsvár.)

Zenei Szemle, szerk. Jánosy Dezső és Major Ervin. 1927. jan. (Budapest.)

Móra Ferenc: *A Dugonics-Társaság jelentései az 1918—1923. évekről*. Szeged, 1924. 12° 85 l.

A M. Kir. Ferencz József-Tudományegyetem bölcsészeti karán az 1920/21—1925/26. tanévekben előgadótt *Doktori Értekezések* kivonatai és jegyzéke. Összeállította a dékán. Szeged, 1926. 8° 135 l.

Protestáns Tanügyi Szemle, szerk. Borsos Károly és Szelényi Ödön. 1927. jan.—márc. (Mezőtúr.)

Közgazdasági Szemle, szerk. Heller Farkas. 1927. 1—2. sz. (Budapest.)

Homerosi békaegérharc. Eredeti versmértékben. Görögből ford. Juhász László. Budai György Pál raizaival. Szeged 1927. 16° 20 l.

Szudv Elemér: *Trianon után Páris felé*. H. n., é. n. (Genius-kiadás) 8° 195 l. — A Párisi éneklő költőkről ezt olvassuk a könyvben: "... És az a harmadik, aki nem volt francia, mert ízig-vérig magyar volt és sohasem lehetett más, csak magyar: Ady Endre. Ő talán méltatlanabb, szárazabb ihletű lantosa Párisnak, mint amazok? Az ő lelkének aeol hárfáján mélyebben bűgő, emberileg tisztább hangokat ütött meg a Város, amelynek szíve azonban nem ismeri, nem visszhangozza őket, mert idegen nyelven szólnak hozzá. A magyar lángész örög tragikumja. Ha Ady véletlenül franciának születik, ma már szobra áll Párisban s egy új költői iskola feje gyanánt ünneplik".

André de Hevesy: *Cristophe Colomb ou l'Heureux Génois*. Paris. 1927. 8° 210 l. — A szerencsés génuai — ezt az alcímet adta Columbusról írt új könyvének Hevesy Andor, a Párisban élő magyar történetíró. Talán inkább azt a címet lehetett volna adni: a középkor Lindberghje. Csodálatos megegyezések észlelhetők a középkor és újkor két nagy akaratakrobatáinak életkörülményei között. Columbus útia éppen olyan világszenzáció volt mint Lindberghé, s az emberi érdeklődés egyformán bókolt mindkettőnek tündöklő dicsősége előtt. Columbus életét tragikus összeroppanások keserítették el. Azok az újonnan megtalált adatok, melyeket a szerző egy nemes és érdekes könyvvé foglalt össze, megrázó fájdalmait táriák föl a szerencse ama boldogtalan fiának, ki egy új világrészre ajándékozta meg az emberiséget. A szerző pompásan érzékeltető erővel írja meg, hogyan eítették a gyermekkor meséi a kalandok rabiává Columbust s a gyermekkor meséiből hogyan izmosodott meg lelkében a szívós és halthatlan akarat. Amerika fölfedezőjének legendás alakja mögött megmutatja az embert is, akit az akarat perpetuum mobiléje vonzolt, a hiúság gyötört s a nyereségvágy vezett s aki a világhír terhe alatt nem ért rá boldog lenni. sz. v.